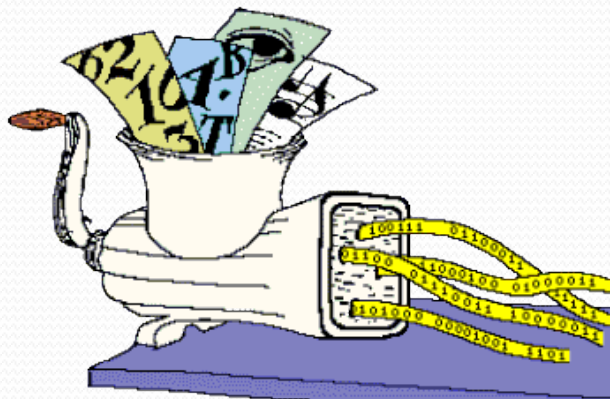

5 tema

- Matematiniai informatikos pagrindai:
 - informacijos pateikimas (kodavimas) dvejetainė abėcėle.

Informācijas kodavimas dvejetainē abėcėlē

Visos informācijas rūšys kompiuterijē virsta divieju būsenu signālais - nulių ir vienetu sekomis.

- Skaičiai:
 - sveikieji skaičiai;
 - realieji skaičiai;
- Tekstas;
- Vaizdas;
- Garsas;
- Video.

Sveikieji skaičiai

$$N = 2^k$$

Sveikųjų skaičių tipai:

Byte – 1 baitas.

- 0 255 be ženklų
- -127 127 su ženklu

Short integer – 2 baitai

- 0 65535 be ženklų
- -32767 32767 su ženklu

Long integer – 4 baitai

- 0 4294967295 be ženklų
- -2147483647 2147483647 su ženklu

Realiųjų skaičių kodavimas

Slankaus kablelio skaičiai

Bendras mokslinis formatas (*angl. scientific notation*) arba kanoninė skaičiaus forma:

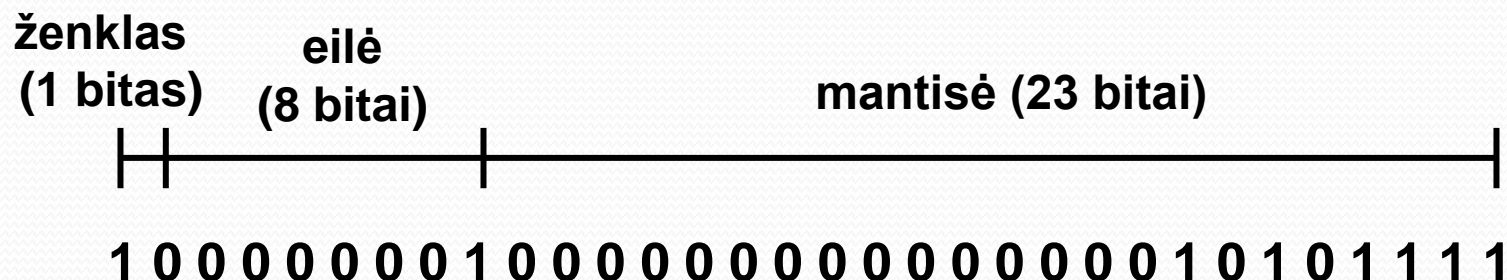
$$N = \pm M \cdot P^{\pm r}$$

M – mantisė

r – eilė (sveikas skaičius)

P – skaičiavimo sistemos pagrindas.

Kai $0,1 \leq M < 1$, **normalizuota kanoninė forma**

Simbolinių duomenų kodavimas

Simboliams koduoti naudojamos kodavimo sistemos:

- **ASCII** (American Standard Code for Information Interchange)
- **ANSI** (American National Standard Institute)
- **ISO** (International Standard Organisation)
- **UNICODE** (Unikodas, vieningas kodas) UTF-8 (Unicode Transfer Format).

Tarptautiniu mastu kompiuterijos vystymosi pradžioje įsitvirtino **ANSI** (Amerikos nacionalinis standartų institutas) standartas **ASCII** (Amerikos standartinis kodas informacijos pasikeitimui).

Jį sudaro dvi lentelės: 7 bitų ilgio kodų – bazinė ir 8 bitų (1 baidarų) išplėstoji.

Bazinėje lentelėje kodų reikšmės yra nuo 0 iki 127, išplėstojoje – nuo 128 iki 255.

ASCII kodu lentelēs

	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	0A	0B	0C	0D	0E	0F
00	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
10	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
20		!	"	#	\$	%	&	'	(	)	*	+	,	-	.	/
30	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	:	;	<	=	>	?
40	@	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
50	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	[	\	]	^	_
60	`	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o
70	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z	{		}	~	

	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	0A	0B	0C	0D	0E	0F
80	Č	ü	è	ā	ä	ą	ł	č	ē	Ē	ę	Ė	ī	ı	Ä	Ą
90	È	ž	Ž	õ	ö	Õ	ū	ų	ğ	Ö	Ü	ç	Ł	"	š	Š
A0	Ā	Ī	ķ	Ḳ	ñ	Ñ	Ū	Ū	Ḡ	┐	┐	½	¼	ı	«	»
B0	☐	☐	☐		┌	┐	┌	┐	┌	┐	┌	┐	┌	┐	┌	┐
C0	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌
D0	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌	┌
E0	α	β	Γ	π	Σ	σ	μ	τ	Φ	Θ	Ω	δ	∞	ø	ε	∩
F0	≡	±	≥	≤	ƒ	J	÷	≈	°	•	•	√	n	2	■	

Nacionalinių rašmenų kodavimas

15 dalių tarptautinių standartų serija **ISO/IEC 8859**.

Lietuviški rašto ženklai - ISO/IEC 8859-13

Šis standartas pripažintas ir Lietuvos standartu, jam suteiktas žymuo **LST ISO/IEC 8859-13-2000**.

Jo kodų lentelė kompiuteriuose žymima trumpiau – **ISO-8859-13**.

Apie lietuviškosios problemos
kompiuteriuose:

[http://ims.mii.lt/ims/asmen/gintas/
publ/gg08-lietprogr.html](http://ims.mii.lt/ims/asmen/gintas/publ/gg08-lietprogr.html)

[http://ims.mii.lt/ims/asmen/sp/kom
piut-08excel.html](http://ims.mii.lt/ims/asmen/sp/kompiut-08excel.html)

	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	0A	0B	0C	0D	0E	0F
80																
	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143
90																
	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159
A0		”	¢	£	€	„	ı	§	Ø	©	Ŕ	«	¬	-	®	Æ
	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175
B0	°	±	²	³	“	μ	¶	·	ø	¹	ŗ	»	¼	½	¾	æ
	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191
C0	À	Ā	Ā	Ć	Ä	Å	Ė	Ē	Č	É	Ž	È	Ç	Ķ	Ī	Ĺ
	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207
D0	Š	Ń	Ń	Ó	Õ	Ö	×	Ů	Ł	Ś	Ū	Ü	Ż	Ž	ß	
	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223
E0	ą	ĩ	ā	ć	ä	å	ę	ē	č	é	ž	è	ç	ķ	ī	ļ
	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239
F0	š	ń	ņ	ó	ō	õ	ö	÷	ų	ł	ś	ū	ü	ż	ž	'
	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255

UNICODE

- šiandien dominuojantis standartas, apibrėžiantis beveik visų kalbų abėcėlių bei papildomų simbolių kodavimą kompiuteriuose.;
- sukurtas siekiant pakeisti anksčiau naudotus įvairius ribotus simbolių kodavimus;
- priskiria unikalų skaičių kiekvienam simboliui, nepriklausomai nuo platformos, programos bei kalbos;
- sukurta keletas Unikodo įgyvendinimo mechanizmų, kurių vieni pritaikyti taupesniam saugojimui, kiti – suderinamumui su senomis koduotėmis ar sistemomis. Dažniau naudojamos **UTF** (*Unicode Transformation Format*) ir **UCS** (*Universal Character Set*) koduotės:
 - UTF-8 – vienam simboliui skiriama nuo 1 iki 4 baitų;
 - UCS-2 – 16 bitų fiksuoto ilgio kodavimas. Palaiko 65 535 simbolių iš daugiau nei 90 000 numatytų;
 - UTF-16 – 16 bitų kintamo ilgio kodavimas;
 - UCS-4 ir UTF-32 – identiški 32 bitų fiksuoto ilgio kodavimai.

Grafiniai duomenys

Taškų skaičius horizontalia ir vertikalia kryptimis vadinamas **raiška**.
(šiuolaikinių monitorių 800x600; 1024x768; 1280x1024 ir daugiau.)

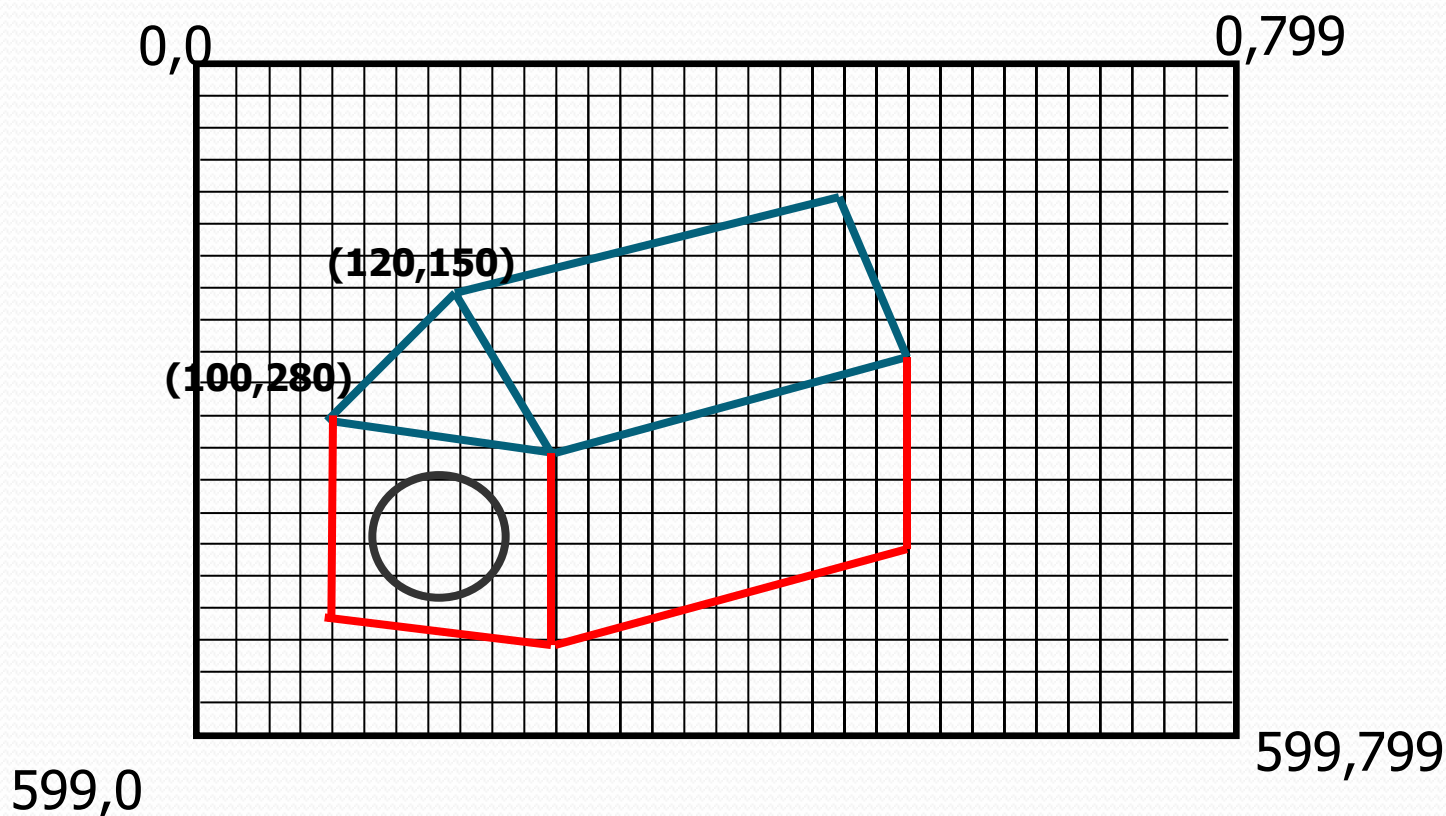
Grafiniai elementai sudaromi iš įvairiaspalvių taškų.

Galimas dvejopas jų kodavimas

- **vektorinis** ir
- **rastrinis** (matricinis, pilno užpildymo, bitmap).

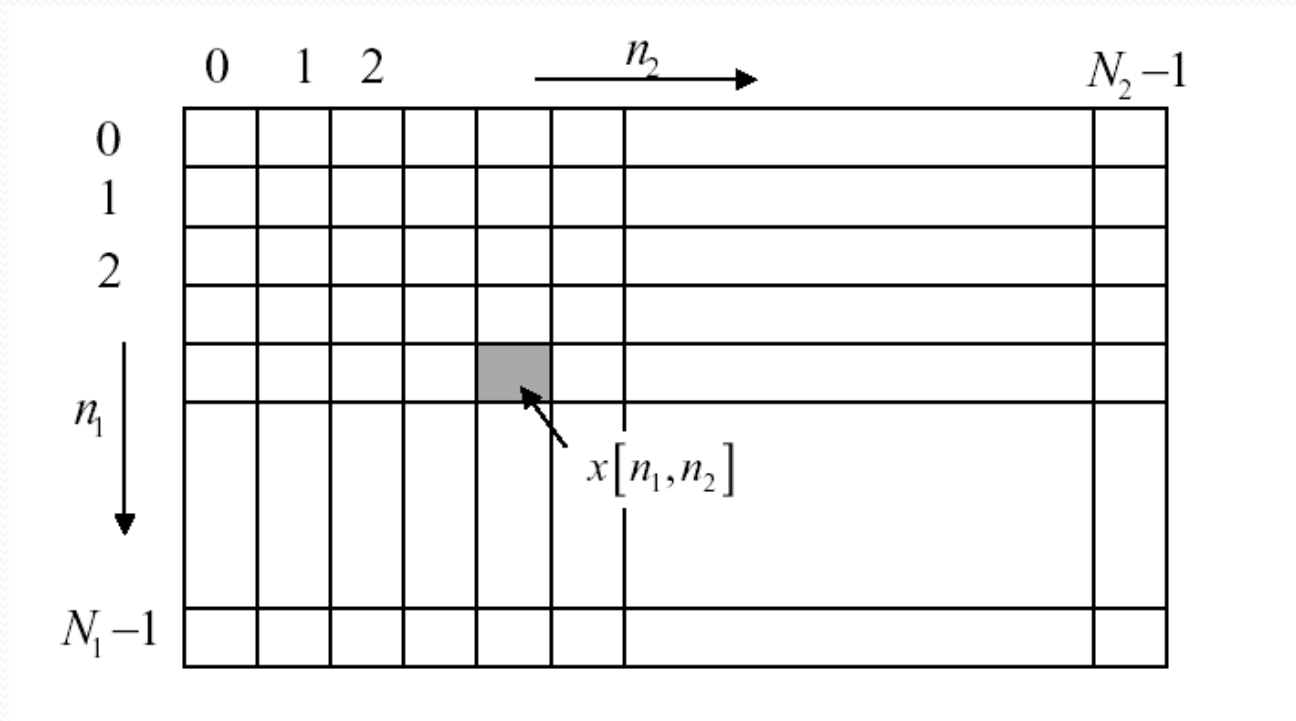
Vektorinis kodavimo būdas:

Ekranas, raiška 800 x 600, 1024 x 768 ir t.t.

Atspalvių įvairovė priklausys nuo paskirto kodo ilgio. Pvz., jei tam skirsime 1 baitą, turėsime 256 pilkumo atspalvius dvispalviame piešinyje.

Rastrinis kodavimo būdas:

$x[n_1, n_2] \in \{0, 1, \dots, 2^B - 1\}$ Skaitmeninis vaizdas yra dvimatė
taškų reikšmių matrica.
B - kodavimo bitų skaičius. $B \in \{1, 8, 24\}$

Toks kodavimas turi savo terminą – bitmap, o tipinis failo plėtinys .bmp.
Taip aprašytas taškas vadinamas pikseliu (pixel).

Spalvų kodavimas

Spalvoto vaizdo kodavimui naudojamas spalvos dekompozicijos į pagrindines sudedamąsias principas.

Pagrindinėmis sudedamosiomis spalvomis naudojamos **3 spalvos**

- **raudona (R-red),**
- **žalia (G-green) ir**
- **mėlyna(B-blue).**

Tokia spalvų kodavimo sistema vadinama **RGB**.

Kodavimo sistema **CMYK**:

- **žaliai mėlyna (Cyan-C),**
- **purpurinė (Magenta-M),**
- **geltona (Yellow-Y) ir**
- **juoda (Black-K)**

Video informacija (judantis vaizdas)

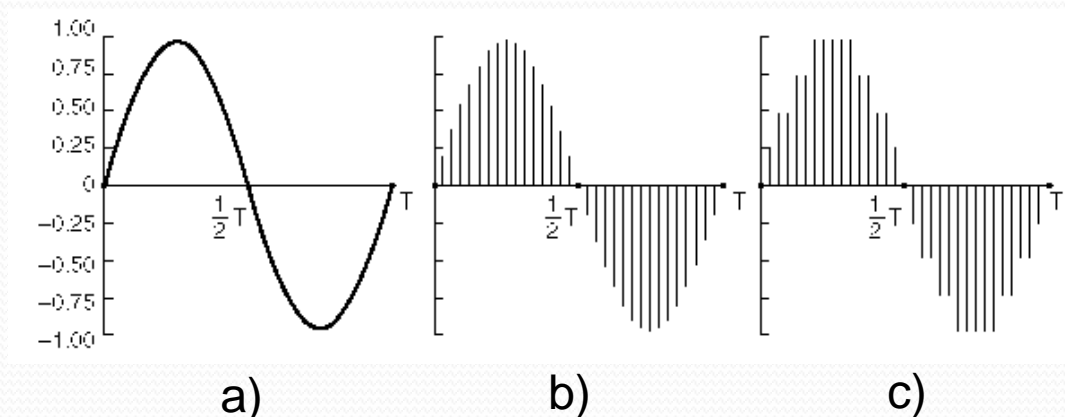
Judantis vaizdas imituotuojamas statinių vaizdų seka.

1. Kamera fiksuoja momentinius filmuojamos vietos vaizdus 16 – 50 kartų per sekundę.
2. Vaizdas konvertuojamas į skaitmeninį formatą. (24 bitai kiekvienam pikseliui; 1024×768 taškai; 25 fps -> 472 Mbps)
3. Pagal poreikius sumažinamas atspalvių skaičius ir vaizdo formatas -> 4 - 20 Mbps.
4. Nesuspausto 8 bitų 640×480 video 1 sekundė užima apie 9 MB. Į 600 MB talpos CD tilptų vos daugiau, nei minutė.

Atkuriamas vaizdas monitoriuje perpiešiamas 75 – 120 kartų per sekundę.

Šis parametras (kadruų skleistinė, fps) apsprendžia judesio sklandumą. Jei jis per mažas, judesys yra ne sklandus o trūkčiojantis.

Garso skaitmenizavimas

- a) analoginis signalas
- b) diskretizuotas signalas
- c) kvantuotas 9 reikšmėmis signalas

Koduoto balso perdavimui reikalinga sparta:

$$n * N = 8\,000 * 8 = 64\,000 \text{ bps}$$

n – analoginio signalo atskaitų skaičius per 1s.

N – kiekvienos atskaitos kodavimo bitų skaičius.

Atsiskaitymui:

- Žinoti bendruosius informacijos kodavimo dvejetainė abėcėlė principus, skaičių ir simbolių kodavimą.
- Mokėti paaiškinti, kaip sprendžiamos nacionalinių rašmenų kodavimo problemos.
- Mokėti paaiškinti grafinės, video bei garso informacijos kodavimo ypatumus.